

Gjald fyri valgreinar
Frá í dag av fer Sosialurin at taka pengar fyri valgreinar.
Prísurin fyri valgreinar er hálvur lýsingarprísur fyri svart/hvítar lýsingar.
Blaðstjórnin ger av, hvørjar greinar eru valgreinar.
Blaðstjórin

Sjóður Jacobsen

Skapið okkara egnu fortreytir fyri at búgva og liva í hesum landi

Nú hoyrist aftur um figgjarligt skrædl og ringar tíðir. Er tað ikki í veruleikanum manglandi ella eingin politisk stýring? Og hví er tað soleiðis? Gongur politikkur bert út upp á kompromiir?

Almennu útreiðslur og lánibyrðar eru í fer við at koppa fleiri vestanlond. Og Føroyar liggja ikki aftanfyri nøkur av hesum samfeløgum, hóast vit eru eitt pinkuland sum burdi verið lætt at stýrt. Men tað liggur yvaleyست okkurt undarligt aftanfyri skrævuna, soleiðis at sterkir politiskir leiðarar ikki fáa høvdið fyri seg.

Í tí privatu vinnuni merkir at rationalisera: "At eitt arbeiði ella framleiðsla

verður meiri effektiv, soleiðis at útreiðslurnar uppá hvørja framleiðslueind kann minkast". Í tí almenna sektorinum kann hettar ikki merkja tað sama. Har verður tosað um rationaliseringar ár undan árið, meðan útreiðslurnar eru eksploderaðar. Ár 2000 kostaði tað føroyska samfelagið at reka 3.166 mill. kr. Í 2009 kostaði tað 5.223 mill. kr. Framleiðslan hevur ongan verðins móguleika at fylgja við. Hvar fer allur hesin peningur? Til rationaliseringar???

Skilamaðurin Thomas Arabo førði herfyri fram í bløðunum um skeivleikan við at velja Formyndaraføroyar heldur enn eitt Hugskotføroyar. Og at lógir og

reglir bert verða umsettar/kopierarar úr donskum og í kjalarvørrinum av hesum fylgir ein øgilig útreiðsla og umsiting. Er hettar neyðugt? Verður ikki ein óneyðugur tørvur skapaður?

Danmark og Føroyar eru hvør sítt samfelag. Hví skulu vit tá draga danskar reglur og lógir hendanvegin sum eru fullkomiliga óneyðugar? Tað er yvaleyست ein av forkláringunum uppá hendan eksplosiva útreiðsluvøkstur av samfelagnum. Danmark hevur verðinsrekord í almennum lónarútreiðslum. Næstan 20% av BTÚ. Næstur liggur Svøríki. Almennu lónarútreiðslurnar í DK skulu fella við heilum 50 mia. kr. fyri

at liggja á sama støði sum Svøríki. Er hattar nakað at kopiera fyri Føroyar? Og hvør skal gjalda hettar uttan skattur og avgjöld?

Ein danskur tíðindamaður skrivaði í einari "klummu" at danskar fyritøkur fluttu arbeiðir til láglønarlond, og fyri at suplera upp fyri hesum seta politikarnir fleiri almenn lónt fólk fyri síðani at seta skattin upp fyri at kunna gjalda lónirnar. Er hettar ikki ein óndur sirkul sum Føroyar eisini eru endaðar í?

Nú uppundir val dregur onkur bruttuskatt ella okkurt líknandi á breddan. Hettar er sami flokkur sum hevur sitið við valdi hesu seinastu nógvu árin. Hví hava teir ikki broytt

skattalógina meän teir sót við valdi? Nú er lónarlagið vorðið so forkvakla av skatti, mvg og avgjölðsbyrum at tað skal annað til at upprætta støðuna. Ein reformur av øllum samfelagnum.

Kom mær til hugs at eg má hava fullkomiliga misskilt liberalan/borgarligan politik frá ungum av. Í Danmark hevur í mong ár streymurin av fólki farin í almenn arbeiðir. Ringast var meðan Anders Fogh sat við ræði. Sama skili hevur verið í Føroyum. Mitt í 90-unum var ein danskur byrokratur settur av einum sambandsløgmanni at byggja eina nýggja fyrisiting upp. Úrslitið talar fyri seg. Og tá ein

fólkafloksløgmaður kom til fóru útreiðslurnar til himmals. Árin aftaná oystu teir fólk inn í almenn arbeiðir. Hvør leivd av tómun bygningum í Havnini varð stappaður upp við fólk. Útreiðslurnar av sokallaðu miðfyrisingini hækkaðu frá 1998-2003 við 351 mill. kr.

Vinstra, høgra, borgarligur, liberalur, sosialur, samband, loysing. Alt ein orðavavstur.

Vit eru ikki 50000 fólk í Føroyum. So vælsignaðir skapið okkara egnu fortreytir fyri at búgva og liva í hesum landi.

Norðanfyri Fyllabank í Vesturgørnlandi 22.08.

Seinni gjørdist hann kanslari í øllum Vesturtýsklandi

Bert sløk tvey ár aftaná, at kommunistarnir høvdu bygt Berlinmúrin, nevniliga tann 26. juni 1963, bleiv plássíð frammanfyri **Schöneberger Rathaus** ein politiskur verðinspallur, tá ið tann amerikanski presidenturin, John. F. Kennedy helt sína viðgítu røðu á ráðhúsbalkongini undir liðini á Willy Brandt. Áhoyraraskarin var yvir eina hálva millión.

Kennedy segði orðarætt: **""Fyri 2000 árum síðani var tað stoltasta, eitt menniskja kundi siga: "Civis Romanus sum". Í tí friu verðini í dag, er tann stoltasti setningurin: "Ich bin ein Berliner". Allir friir menn eru borgarar í Berlin, hvar enn teir búgva, og sum friur maður, sigi eg tí við stoltleika hesi orðini: "Ich bin ein Berliner".""** Fagnaðurin var ovurstórur, og hóast tað í DDR var strangliga forboðið at hyggja eftir vesturtýskum TV, so fylgdi meginparturin av eysturberlinarum væl við fundinum á Schöneberger Rathausplatz.

Fram ímóti glasnost og perestrojka
Spennigurin um Berlin

linkaði ikki nógv, fyrr enn í 1973, tá ið Willi Stoph kom til valdið eystanfyri. Hann var samráðingarfúsur pragmatikari og hevði næstan hjartaligar telvingar við Willy Brandt, sum tá var blivin kanslari í Vesturtýsklandi.

Willy-Willi *relatiónin* gjørdist populer, báðumegin MÚRIN, men tað kølnaði aftur, tí Willi Stoph ikki hevði meiriluta aftanfyri seg í Pankow, og longu í 1976 skumpaði tann kompromisleysi betongkommunisturin Erich Honecker tann skilagóða taktikaran Willi Stoph til viks. Honecker ræddist Willy Brandt, og vildi tí ikki hoyra talan um nakran avspenning. Tvørturímóti. Hann bardist systematiskt móti øllum reformum líka til 1985, tá ið Gorbátjov var komin til valdið í Sovjetsamveldinum og fór at tosa um *glasnost* og *perestrojka*.

Hesi orðini passaðu als ikki Honecker, men bæði eysturberlinarar og aðrir DDR-borgarar høvdu forstaðið boðskapin frá Gorbátjov, og tað kom tí til fleiri og fleiri demonstratióinir í DDR, har fólkið alsamt kravdi liberaliserandi reformar í tí vanliga vørunnappa gerandisdegnum.

Stutt eftir var amerikanski presidenturin, Ronald Reagan í Vesturberlin og helt eina røðu beint við Berlinmúrin, har hann teatralskt heitti á Gorbátjov og bað hann, sum skjótast fáa skrætt Berlinmúrin niður. Betongbandin hjá Erick Honecker visti væl, at teir ikki kundu klára at basa einari politiskari revolutióin í DDR við vápnamegi, uttan so, at teir finga sterkan militeran stuðul frá Sovjetsamveldinum. Og tað var við at gerast rættiliga ivasamt, um Gorbátjov vildi koma Honecker militert til hjálpar, so borgararnir í øllum DDR gjørdust meira og meira ófriðarligir; teir skipaðu fyri kolossalum demonstratiónum í teimum stóru eysturtýsku býunum, Leipzig, Dresden og Rostock. Tað harðnaði alt summarið 1989, tá ið Honecker & co vóru farnir at fyrireika 40-ára dagin hjá DDR, sum skuldi haldast tað sama heystið. Men tað forsónliga orðalagið hjá Gorbátjov gav eysturtýska fólkinum dirvi. Tey ressaðust og vildu ikki akta meira. Nógv flýggjaðu við sínum eyðmjúku *Trabant-bilum* gjøgnum Ungarn til Eysturríkis og gjøgnum

Tjekkaland til sjálvt Vesturtýskland. Fólkatálið í DDR minkaði eftir stuttari tíð við fimm-cifraðum tølum.

Panikkur í Pankow
Pankow-bandin hjá Erick Honecker var nú so illa sperdur, at tað var næstan natúrligt, at menn tann viðgítu 9. november 1989 kapituleraðu av tí friðarlaga fólkatrástinum og fyrst lótu portrið við **Bornhomerstrasse** upp, so eysturberlinarar fyri fyrstu ferð í 28 ár kundu streyma inn í Vesturberlin og ta vesturtýsku materiellu yvirflóðina. Stutt eftir herjaðu djarvir eysturtýskir ungdómar eisini á við sjálvt **Brandenburger Tor** og skræddu píkatráðin burtur. Ta fantastisku náttina gloyma europeiskir TV-hyggarar aldrin. Tey allar flestu programm vórðu heilt strikaði, og vit hyggjarar sluppu at fylgja við í verðsins higartil størstu fest líka til tann ljósa morgun. Næstan eingin eysturberlinari undir 28 ár hevði nakrantíð sæð Kurfürstendamm, og nógv lögdu seg á knæ, meðan onnur grótu, tá ið tey fyrstu ferð settu fótin á ta ævintýrligu skreytgøtuna. Hetta kvøldið vórðu afturlatingartíðirnar

suspenderaðar, og fólk skemt-aðu alla náttina. Tað, sum síðani er hent, er ein heilt onnur søga, men ta søguna, kenna vónandi tey flestu.

Europa og meginparturin av verðini hevur ongantið líkst sær sjálvum, aftaná Berlinmúrin. Í dag er hann bara eitt andstyggiligt minni um eina beiska eftirkriggstíð, men vit hava øll fingið ein heilt øðrvísi gerandisdag, tí at Berlinmúrurin fall. Kortini eru í Berlin enn andilig minni um múrin, og sum berlinarar taka til, so tekur tað longri tíð at beina fyri *"Der Mauer im Kopf"*. Annars setti tann søguliga hendingin ferð á eina dominoeffekt, sum fekk alt tað kommunistiska Eystureuropa til at kollapsa, men tað er so aftur ein heilt onnur søga.

Fyri teir ungu europearar, sum ikki hava upplivað *Tað kalda Kríggið* eru hendingarnar við Brandenburger Tor tann 9. november í 1989 reelt at samanbera við eitt "ár null", tí tá fekk alt teirra ættarlið eitt nýtt perspektiv, eina fundamentalt øðrvísi framtíð, enn nakar av okkara ættarliði hevði torað at droymt um.

Frásøgan um Berlinmúrin er ein so altavgerandi táttur

í europeiskum politikki, at skúlar í flest-øllum europeiskum londum hava hildið tað verið neyðugt at hava Berlin á skránni sum fast pedagogiskt tiltak m.a. av preventivum politiskum grundum. Tí øll mugu vit royna at læra av tí turbulentu eftirkrigstíðini. Nógvir skúlar hava ofta pedagogiskan dag um Berlin, aðrir hava vikutiltøk, meðan onkrir skipa fyri beinleiðis ekskursiósferðum til býin. Fyri tey, sum hava ráð til tað, er hetta tann besta undirvísingin, tí onga aðrastaðni í verðini, burtursæð frá tí antikka Rom, er politiska søgan so livandi tilstaðar, sum hon er í Berlin. Tað eigur at vera ein fastur táttur hjá studentaskúlanæmingum og kanska serliga journalistanæmingum at vitja tann týska høvuðsstaðin fyri at erkenna søguna og dubba seg til politiska formidling. Vit eru øll, men serliga tað unga ættarliðið í stórarí søguligari skuld til tey djørvu fólk, sum við friðarligum trýsti noyddu teir kommunistisku tyrannarnar at lata MÚRIN upp tað ógloymiliga hós-kvøldið í november 1989.